



№ 40.

Warszawa, dn. 3 października 1931 r.

Ogóln. zbioru № 495.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych—Wiceprezes Rady Związku inż. S. J. Okolski.  
Redaktor odpowiedzialny inż. Maurycy Chorzewski.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Krak. Przedmieście 5 m. 7, tel. 714-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł 5 kwartalnie. Numer pojedynczy gr. 50.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY” bezpłatnie.

WREŚĆ NUMERU: *Ubezpieczenie w Kasie Chorych osób zastępujących pracodawcę. — Stan przemysłu metalowego we wrześniu 1931 r. — Z działalności Związku Eksportowego Przemysłu Metalowego Przetwórczego. — Konjunktura gospodarcza w sierpniu 1931 r. — Objawy światowego kryzysu w przemyśle parowozowym. — Wiadomości z zagranicy. — Notatki. — Ceny. — Patenty.*

#### UBEZPIECZENIE W KASIE CHORYCH OSÓB ZASTĘPUJĄCYCH PRACODAWCĘ.

W spornej sprawie obowiązku ubezpieczenia kierowników przedsiębiorstw w Kasach Chorych zapadło następujące orzeczenie Sądu Najwyższego (S. N. Izba I C 2220/30 z dn. 11. III. 1931 r.):

*za osobę „zastępującą bezpośrednio właściciela” może być poczytywana osoba, zastępująca właściciela na podstawie różnego rodzaju stosunków umownych, a nie tylko na podstawie zarejestrowanej prokury. Ustanie obowiązku ubezpieczenia „osoby zastępującej bezpośrednio właściciela” nie jest uzależnione od terminu orzeczenia zarządu Kasy Chorych, lecz od jednostronnego oświadczenia pisemnego tej osoby, iż nie życzy sobie korzystać z ubezpieczenia na wypadek choroby.*

Orzeczenie to zostało zaopatrzone, między innymi, w następujące motywy. Zarzut skargi kasacyjnej, oparty na poglądzie, iż dyrektor nie mógł być poczytany za bezpośredniego zastępcę właścicieli przedsiębiorstwa, skoro nie posiadał zarejestrowanej prokury, jest bezzasadny; takiego bowiem wymagania nie stawia art. 4 ustawy z dn. 19. V. 1920 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby (Dz. Ust. № 44 poz. 272), a bezpośrednie zastępowanie właściciela przedsiębiorstwa w rozumieniu tego przepisu (por. Zb. Orz. Izby I. S. N. № 87/1929 r.) może być wykonywane również na podstawie innego rodzaju stosunków umownych;

że natomiast słuszny jest w pewnej mierze zarzut, iż Sąd Apelacyjny z obrazą tegoż art. 4 uznał wymienionego dyrektora za niepodlegającego wogóle obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek choroby, podczas, gdy służyło mu jedynie prawo wystąpienia do zarządu Kasy Chorych o zwolnienie od pomienionego obowiązku; istotnie bowiem z brzmienia powołanego art. 4 ustawy z dn. 19. V. 1920 r. bynajmniej nie wynika, by osoby, zastępujące bezpośrednio właścicieli przed-

siębiorstw były przez to samo wolne od obowiązku ubezpieczenia na wypadek choroby, gdyż jedynie przyznana im została z tego tytułu możliwość zwolnienia się od owego obowiązku; przytem jednak, wbrew mniemaniu skargi kasacyjnej, ustawa nie uzależnia zwolnienia takich osób od obowiązku ubezpieczenia od wydania odpowiedniego orzeczenia przez zarząd Kasy Chorych, lecz jedynie — jak o tem świadczy wyraźnie brzmienie przepisu — od rostrzygającej i wystarczającej w tym przypadku jednostronnej woli osoby zainteresowanej; dla zwolnienia się zatem takiej osoby od obowiązku ubezpieczenia potrzebne jest tylko oświadczenie z jej strony Kasie Chorych, iż nie życzy sobie korzystać z ubezpieczenia na wypadek choroby, przyczem oczywiście oświadczenie takie winno być złożone na piśmie, podobnie jak inne zgłoszenia i zaawdomienia, pozostające w związku z powstaniem i ustaniem członkostwa (art. 14 i 15 ustawy z dnia 19. V. 1920 r.); przeto obowiązek ubezpieczenia na wypadek choroby istnieje dla takiej osoby do czasu zgłoszenia przez nią wymienionego oświadczenia i ustaje dopiero z chwilą takiego zgłoszenia.

J. B.

#### STAN PRZEMYSŁU METALOWEGO WE WRZEŚNIU 1931 R.

Na posiedzeniu Rady Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w dn. 21 września r. b. członkowie Rady, reprezentujący różne działy przemysłu metalowego przetwórczego i różne ośrodki przemysłowe Polski, złożyli niżej przytoczone informacje o stanie zatrudnienia i warunkach pracy w fabrykach stowarzyszonych.

W fabrykach budowy lokomotyw stan zatrudnienia pogorszył się, gdyż kończy się wykonanie ostatnich lokomotyw, zamówionych przez zagraniczne koleje, a przyszłe zamówienia Ministerstwa Komunikacji będą zmniejszone. Fabryki lokomotyw nie przewidują użyskania zamówień eksportowych na rok następny z powodu kryzysu światowego, przeto zatrudnienie w tych fabrykach po Nowym Roku ulegnie dalszemu zmniejszeniu.

*Fabryki budowy wagonów* mają małe zatrudnienie z powodu niedostatecznej ilości zamówień na wagony dla polskich kolei, z wyjątkiem jednej fabryki, która ma zamówienie na zasadzie umowy długoterminowej. Prócz tego w jednej fabryce zatrudnienie w dziale wagonów towarowych nieco wzrosło z powodu zamówienia dla kolei sowieckich, w innej zaś fabryce w dziale wagonów osobowych nastąpiła pewna poprawa dzięki uzyskaniu zamówienia na 10 wagonów restauracyjnych dla Międzynarodowego Towarzystwa Wagonów Sypialnych.

*W fabrykach budowy silników spalinowych* panuje duży zastój z powodu braku zamówień.

*W fabrykach budujących obrabiarki do metali* stan zatrudnienia jest bez zmiany, lepszy jest w tych fabrykach, które wykonywują zamówienia rządowe oraz zamówienia eksportowe.

*W dziale budowy statków morskich* stan zatrudnienia pogorszył się z braku zamówień; tymczasem polskie T-wa żeglugowe zamówiły cztery nowe okręty zagranicą, motywując swoje zamówienia niższą ceną.

Nie lepiej dzieje się z naprawą statków, która może być uskuteczniata w polskiej stoczni w Gdyni, a tymczasem polskie statki są oddawane do naprawy innym stoczniom na terenie Gdańska, poza „Stocznia Gdańską“.

*W fabrykach narzędzi rolniczych* stan zatrudnienia jest słaby, tak że fabryki te pracują zaledwie z  $\frac{1}{4}$  częścią normalnej ilości robotników. Jeżeli nie będą uzyskane zamówienia narzędzi na eksport, to fabryki w listopadzie będą musiały przeprowadzić dalsze redukcje robotników lub czasu pracy.

*Fabryki maszyn rolniczych poźniowych* pomimo okresu sezonowego mają zły stan zatrudnienia. Niektóre z tych fabryk, pragnąc przygotować pewną ilość maszyn na sezon jesienny, z początkiem sierpnia powiększyły ilość robotników. Wobec jednak słabej sprzedaży sezonowej tych maszyn we wrześniu fabryki tego działu ponownie rozpoczęły redukcję ilości robotników i czasu pracy. W niektórych ośrodkach fabryki maszyn rolniczych pracują w 25% normalnego zatrudnienia, a w innych zatrudnienie dochodzi zaledwie do 15% normalnego.

*W fabrykach narzędzi mierniczych i optycznych* stan zatrudnienia jest bez zmiany i wynosi około 50% normalnego stanu, gdyż fabryki tych narzędzi pracują tylko na zamówienia rządowe.

*Fabryki pilników* mają słaby stan zatrudnienia, wynoszący około 30% zatrudnienia normalnego i nie przewidują, ażeby do końca b. r. nastąpiło pod tym względem polepszenie.

*W odlewniach warszawskich* stan zatrudnienia uległ dalszemu pogorszeniu i wynosi zaledwie od 15% do 20% stanu zatrudnienia normalnego. Wobec tak małego zatrudnienia znacznie wzrosły koszty administracyjne. Horoskopy na najbliższą przyszłość są złe.

W odlewniach Okręgu Radomsko-Kieleckiego, produkujących odlewy kuchenne i budowlane, stan zatrudnienia wynosi zaledwie 25 do 30% normalnego. Niektóre z tych odlewni były zamknięte od listopada roku zeszłego do maja roku bieżącego. Zapasy towaru zostały wyprzedane. Obecnie zawiązał

się syndykat rur zlewowych i kanalizacyjnych, co byłoby pocieszającym faktem, lecz od niedawna weszła na rynek z temi rurami jedna z fabryk nienależących do syndykatu i która przedtem takich rur nie produkowała. Rur takich przed wojną produkowały polskie odlewnie około 3000 wagonów, a obecnie zapotrzebowanie dochodzi zaledwie do 500—600 wagonów rocznie. Wyplacalność klienteli jest słaba, jednak stosunkowo najlepsza wśród kupców Małopolski, a najgorsza w Wielkopolsce.

W odlewniach rur wodociagowych obecnie stan zatrudnienia trochę się polepszył, tak że do końca października nie przewiduje się pogorszenia. Na miesiące zimowe zamówień żadnych niema, gdyż zawiodły duże zamówienia dla wodociągów Warszawy, Cieszyzna i Katowic z powodu braku pieniędzy. Wobec tego odlewnie rur wodociagowych pod koniec roku staną przed zagadnieniem dalszej redukcji ilości robotników i czasu pracy lub nawet całkowitego wstrzymania ruchu w miesiącach zimowych.

*W odlewniach stali* stan zatrudnienia jest słaby.

*W fabrykach budujących mosty i konstrukcje żelazne* stan zatrudnienia polepszył się, gdyż niektóre fabryki otrzymały zamówienia na mosty szosowe i mosty kolejowe. Fabryki dzięki tym zamówieniom będą miały zatrudnienie, dochodzące do 60% normalnego przez kilka najbliższych miesięcy.

*Fabryki budujące kotły parowe* mają zatrudnienie słabe z powodu braku zamówień. Niektóre z nich pracują jeszcze przez 4 dni w tygodniu ze zmniejszoną ilością robotników, lecz przewidują przed końcem roku dalsze redukcje pracy.

*Fabryki budujące aparaty i maszyny do cukrowni i gorzelni* mają słaby stan zatrudnienia, gdyż spadł on do 15% normalnego zatrudnienia.


*Fabryki urządzeń zdrowotnych* mają stan zatrudnienia bez zmiany, jednak uskarżają się na niskie ceny z powodu silnej konkurencji wewnętrznej. Przytem instytucje zamawiające urządzenia zdrowotne zupełnie nie dotrzymują terminów płatności za wykonane roboty.

*W fabrykach drutu i gwoździ* stan zatrudnienia uległ pogorszeniu, gdyż sezon, który zwykle kończy się w listopadzie, obecnie zakończył się już w sierpniu.

*Fabryki lin stalowych* mają stan zatrudnienia około 60% stanu normalnego i przewidują, że praca będzie utrzymana w tej wielkości do końca roku bieżącego.

Ogólnie przedstawiciele fabryk metalowych uskarżają się na pogorszenie się płatności za dostawy rządowe i samorządowe.

K. P.



W ZIMIE 1931/32  
P. L. L. „LOT“  
udzielają od normalnych cen biletów  
zniżki 40%  
(dla statyków członków L. O. P. P. 50%),  
dzięki czemu ceny biletów samolotowych  
wynoszą mniej więcej tylko tyle, co ceny  
biletów kolejowych III kl.

**Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU EKSPORTOWEGO PRZEMYSŁU METALOWEGO PRZETWÓRCZEGO.**

Na zasadzie rozporządzeń ministerjalnych o zwrocie cła, Związek Eksportowy Przemysłu Metalowego Przetwórczego wystawił w miesiącu sierpniu 1931 roku zaświadczenia eksportowe na wywóz zagranicę następujących wyrobów przemysłu metalowego przetwórczego:

	<i>Waga w kg.</i>	<i>Wartość w zł.</i>
1. Odlewy żeliwne		
a) rury żeliwne . . . . .	157 971	66 452
b) odlewy budowlane . . . . .	67 185	66 575
c) przybory ogrzewalnicze . . . . .	—	—
d) naczynia żeliwne surowe i emaljowane . . . . .	84 028	62 883
	<u>309 184</u>	<u>195 910</u>
2. Maszyny i narzędzia rolnicze . . . . .	40 979	37 027
3. Blacha pokryta cynkiem . . . . .	199 313	120 051
4. Wyroby kotlarskie i konstrukcje żelazne	—	—
5. Wyroby z blachy . . . . .	92	307
6. Naczynia blaszane emaljowane . . . . .	111 697	199 474
7. Drut żelazny . . . . .	16 000	7 650
8. Gwoździe . . . . .	—	—
9. Wyroby żelazne i stalowe		
a) śruby . . . . .	1 900	2 785
b) kowadła . . . . .	1 042	1 262
9 A. Butle stalowe . . . . .	—	—
9 B. Rury faliste . . . . .	—	—
10. Hacele . . . . .	—	—
11. Maszyny włókiennicze . . . . .	104 869	312 791
12. Parowozy . . . . .	—	—
13. Części parowozowe . . . . .	52 885	188 041
14. Tendry . . . . .	19 400	32 200
Ogółem w miesiącu sierpniu wywieziono .	<u>857 361</u>	<u>1 097 498</u>

**KONJUNKTURA GOSPODARCZA W SIERPNIU 1931 ROKU.**

Instytut Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen w zeszycie 9 swego organu „Konjunktura Gospodarcza“ podaje następujące uwagi o konjunkturze w Polsce w sierpniu 1931 r.

W porównaniu z miesiącami poprzednimi dalsze obniżanie się działalności gospodarczej naogół ustało. Wyrazem niejakiego powrotu zaufania, w szczególności wśród mas drobnych kapitalistów, jest wzrost w sier-

pniu wkładów oszczędnościowych w P. K. O. o 2,4 milj. zł. W największym ośrodku finansowym w Warszawie, wzrost wkładów istniał nawet w bankach prywatnych. Ogólna suma wkładów we wszystkich instytucjach finansowych zmniejszyła się 1,2%, podczas gdy spadek wkładów w lipcu był znacznie większy i wynosił 3,0%.

Sytuacja panująca obecnie na rynku pieniężnym posiada wiele znamion deflacji. Skutkiem uprzedniego wycofania krótkoterminowych kredytów zagranicznych i odpływu części wkładów, banki były zmuszone do ograniczenia działalności kredytowej. Banki trzymają ponadto większe sumy gotówki w kasie celem utrzymania wysokiego stopnia płynności, co również powoduje restrykcje kredytowe. Bank Polski natomiast utrzymał swoją działalność kredytową na wysokim poziomie, zastępując w pewnym stopniu kredyty banków prywatnych. Sumy redyskonta zwiększyły się w szczególności w czerwcu i lipcu.

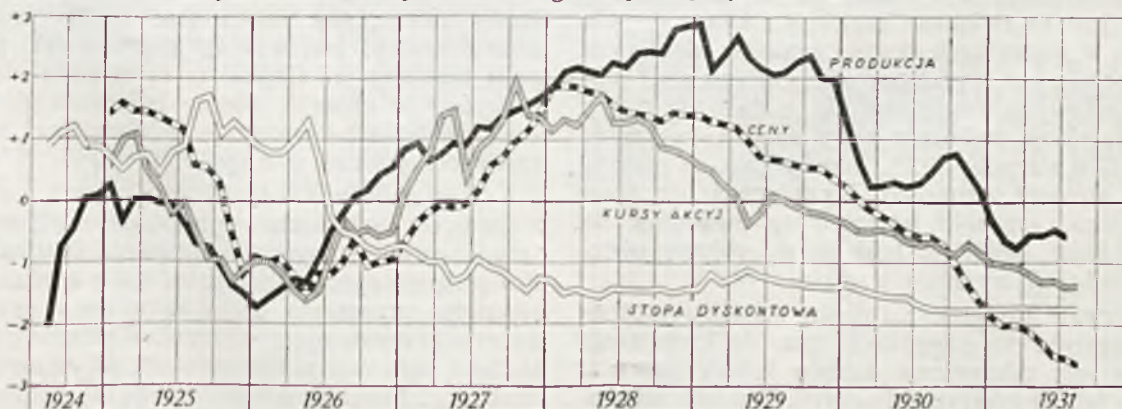
Wyrazem trwającej deflacji jest wysoki stopień niewypłacalności w obrotach towarowych. Sądząc ze statystyki protestów wekslowych, nastąpił w sierpniu pewien ponadsezonowy wzrost niewypłacalności.

Obroty towarami przeznaczonymi dla konsumpcji naogół wykazały w sierpniu pewien spadek, związany ze zmniejszeniem się siły nabywczej ludności. Należy jednak zauważyć, że w tych gałęziach, gdzie nastąpił uprzednio wydatny spadek cen, obroty utrzymały się na stosunkowo wysokim poziomie.

Rozmiary produkcji naogół pozostały bez zmian (wskaźnik produkcji w sierpniu 92,8, w lipcu 92,4 — pewien wzrost tłumaczy się powiększeniem wydobycia węgla). W sierpniu ponadsezonowy wzrost produkcji, zresztą bez znaczenia prognostycznego, nastąpił w przemyśle metalowym, chemicznym, spożywczym i odzieżowym. Natomiast pewien spadek rozmiarów wytwarzania odbył się w przemyśle włókienniczym, drzewnym, hutnictwie żelaznym i cynkowym. Naogół w produkcji dóbr wytwórczych istniała lekka tendencja zwyżkowa (z 92,1 do 92,5, przewozy kolejowe dóbr wytwórczych obniżyły się w sierpniu do 81,9 z 93,5 w lipcu, co raczej oznacza, że należy się spodziewać pewnego spadku produkcji), zaś w produkcji dóbr spożycia nastąpiło w związku z ograniczeniem uruchomienia przemysłu włókienniczego niejakie obniżenie (z 90,6 do 88,9).

Rozm ary zapasów u producentów i w handlu naogół nie są nadmierne. W niektórych działach, gdzie

**Zasadnicze wskaźniki konjunktury**  
W jednostkach odchylenia średniego od przeciętnej z lat 1925 — 1927



U w a g a: Wskaźnik kursów 7 akcji przemysłowych, wskaźnik cen hurtowych surowców i półfabrykatów przemysłowych, zależnych od rynku wewnętrznego i nieskartelizowanych, stopa dyskontowa w bankach prywatnych oraz ogólny wskaźnik produkcji przemysłowej.

zapasy były jeszcze dość znaczne, w ostatnich miesiącach tempo spadku było silniejsze (np. maszyny rolnicze, szkło, cynk). Nieznaczne tylko zapasy pozostały w cegielniach i tartakach.

Niepomyślne warunki atmosferyczne wpłynęły na przedłużenie robót polowych i opóźniły realizację zbiorów. Rezultat zbiorów, o ile pozwalają sędzić dane prowizoryczne, będzie dla zbóż chlebowych (zwłaszcza żyta) znacznie gorszy od zeszłorocznego. W przewidywaniu lepszych cen rolnicy wstrzymują się z podażą zboża. Jednocześnie w związku z wypadającymi w sierpniu terminami płatności daje się odczuć pogorszenie sytuacji finansowej warsztatów rolnych. Sytuacja ta odbija się ujemnie na roli wsi jako konsumenta.

W ruchu cen dóbr wytwórczych nastąpiło zwolnienie tempa spadku, co zapewne wyjaśnia się niskim stanem zapasów. Ceny dóbr spożycia naogół spadały, w związku z obniżką światowych cen surowców (bawełna, skóry twarde).

W zakresie produkcji dóbr, zapasów oraz cen towarów, procesy przystosowawcze odbyły się w stopniu bardzo znacznym, natomiast ognisko braku równowagi gospodarczej i źródło dalszego ewentualnego pogarszania się konjunktury gospodarczej tkwi w sferze stosunków kredytowych i kapitałowych.

*Przemysł metalowy* nieznacznie tylko i zapewne przejściowo zwiększył wytwórczość (wskaźnik w lipcu 79,1, w sierpniu 80,9). Kurczenie się budownictwa naziemnego, wcześniej niż w innych latach, sprawiło, iż zbyt materiałów budowlanych uległ ponownej redukcji. Spadek wykazała sprzedaż blachy ocynkowanej (wskaźnik po wyeliminowaniu sezonowości w lipcu 37,6, w sierpniu 29,8), sanitaryj, rur i kształtek zlewowych (z 80,3 do 43,8), w mniejszym natomiast stopniu — odlewów kuchennych (z 52,9 do 46,0), co tłumaczy się stosunkowo silniejszym natężeniem budownictwa wiejskiego i małomiasteczkowego. Wieś, również i małe miasteczka, przyczyniły się do wzrostu rozpęcia w zbycie przedmiotów konsumpcji domowej; zbyt naczyń żeliwnych wzrósł z 42,7 w lipcu do 54,8 w sierpniu), podczas gdy sprzedaż naczyń blaszanych — emaljowanych, używanych przeważnie w mieście, zmniejszyła się (wskaźnik w lipcu 39,1, w sierpniu 34,4).

W przemyśle maszynowym zakłady bądź utrzymują wytwórczość na dotychczasowym poziomie, bądź ją redukują. Zamówienia prywatne na śruby, nakrętki i nity, symptomatyczne dla przewidywań rozmiarów produkcji maszynowej w najbliższych miesiącach, wzrosły nieznacznie tylko w stosunku do niskiego poziomu z lipca; jest to związane zapewne z koniecznością uzupełnienia w początkach sezonu zapasów niektórych maszyn zupełnie już wyczerpanych. Ogólny zbyt maszyn przemysłowych zmniejszył się w dalszym ciągu: przewozy kolejowe wykazały ostry spadek (wskaźnik w lipcu 68,4, w sierpniu 39,7). Zamówienia na maszyny rolnicze wzrosły sezonowo. Wytwórczość ich skurczyła się nieco, szczupłe jej rozmiary pozwalają na redukcję zapasów, będącą w toku już od wiosny; obecnie tempo redukcji wyraźnie wzrosło.

Długotrwałe trudności na rynku metalowym spowodowały dążenie poszczególnych grup do kartelizacji. W projekcie jest odnowienie kartelu fabryk gwoździ i drutu oraz fabryk maszyn rolniczych. Ten ostatni projekt jest tembardziej znamieny, że przemysł maszynowy o tak znacznej różnorodności z trudem poddaje się kartelizacji.

## OBJAWY ŚWIATOWEGO KRYZYSU W PRZEMYSŁE PAROWOZOWYM.

Na skutek ogólnej niepomyślnej konjunktury, która oczywiście odbije się na stanie przewozów kolejowych, przemysł parowozowy wszystkich krajów przeżywa poważne przesilenie, a napływ zamówień jest minimalny.

Wobec takiej sytuacji każdy przetarg na dostawy parowozów jest terenem szczególnie ostrej walki konkurencyjnej, a ceny wykazują stałą tendencję zniżkową, spadając częstokroć poniżej poziomu kosztów własnych.

Jako przyczynek do sytuacji na światowym rynku parowozowym, podajemy poniżej tłumaczenie artykułu, który ukazał się w № 403 „Berliner Börsen Zeitung”; znajdujemy w nim ocenę stosunków panujących na rynku parowozowym, które żywo obchodzą przemysł polski.

Oczywiście, wywody „Berliner Börsen Zeitung” mogą wkraczać w dziedzinę domysłów i nie zawsze mamy możliwość stwierdzenia ich słuszności. Niemniej, jako wyraz opinii poważnego pisma niemieckiego, zasługują na uwagę.

„Przewlekłe pertraktacje, prowadzone przez przedstawicieli niemieckiego przemysłu parowozowego z rządem litewskim o dostawę większej ilości parowozów ciężarowych i pośpiesznych, nie dały w rezultacie żadnego wyniku. Przedstawiciele niemieckiego przemysłu parowozowego nie mogli przyjąć warunków stawianych przez rząd litewski. Nietylko ceny ofiarowywane stały poniżej kalkulacji kosztów produkcji, ale nadto domagano się udzielenia bardzo długiego terminu płatności.

Zamówienie uzyskały Zakłady Skody w Pradze, oferując w Kownie ceny stojące, jak mówią, o 10 000 marek poniżej niezwykle niskich cen oferty polskiej. W kołach zbliżonych do polskiego przemysłu parowozowego panuje przekonanie, że ta wykluczająca możliwość konkurencyjne oferta Zakładów Skody wskazuje na bliską współpracę przemysłu parowozowego czechosłowackiego z francuskim. Poza niesłychanie niską ofertą czechosłowacką, która pobiła wyjątkowe propozycje polskiego przemysłu parowozowego, stoją wielkie Zakłady Schneider-Creusot, którym nie było na rękę wystąpić bezpośrednio z tego rodzaju ofertą w Litwie, ale które w istocie są poważnie zainteresowane w dostawie Zakładów Skody przez dostarczenie tym zakładom półfabrykatów i poszczególnych części oraz taniego kapitału. To przypuszczenie wydaje się być słusznym, gdyż bez pomocy francuskiej Zakłady Skody niemogłyby zobowiązać się do krótkiego terminu dostawy, jaki wymógł rząd litewski przy udzielaniu zamówienia. Chodzi tu co prawda nie o 15 parowozów, na które rozpisany był przetarg, ale o 8 parowozów towarowych, które jednak muszą być oddane do użytku jeszcze w ciągu 1931 roku.

Z rozdzielenia całości zamówienia na parowozy towarowe i pośpieszne wynika, że rząd litewski chce przy noworozpisanym przetargu na dostawę parowozów pośpiesznych wykorzystać ostrą konkurencję europejskiego przemysłu parowozowego i uzyskać ceny jeszcze korzystniejsze od cen obdytego przetargu na dostawę parowozów towarowych. Może się to powieść, jeżeli rząd litewski należycie wygra stanowisko przemysłu czechosłowackiego w stosunku do polskich producentów parowozów, w której to sprawie posiada już poważne doświadczenie. Jest rzeczą zadziwiającą, jak

dalece mogą spaść na rynku światowym ceny dostawy nowoczesnych i wysokowartościowych parowozów, tem bardziej, że zdaniem kół fachowych wydaje się rzeczą wykluczoną, aby Zakłady Skody miały przy swej dostawie dla Litwy pokryte koszty własne produkcji. Tymczasem jest rzeczą możliwą, że przy najbliższym przetargu na parowozy pośpieszne polski przemysł parowozowy będzie oferował jeszcze taniej, aniżeli były ceny ofert w ostatnim przetargu.

Pomiędzy czechosłowackim i polskim przemysłem parowozowym toczy się od dłuższego czasu ostra walka konkurencyjna o rynek bałkański, na którym, jak do tej pory, przoduje przemysł czechosłowacki, bijąc nie tylko polską, ale również i włoską konkurencję. Również i tu znać wpływ koncernu Schneider-Creusot, który w niektórych wypadkach rysował się zupełnie wyraźnie. Jugosławia i Rumunja, a także Bułgaria i Turcja są ściśle związane z francuskim i czechosłowackim przemysłem parowozowym. Również i w Grecji wpływ francuskie stały się dominujące, a wszędzie dba się o to, aby przy dostawie był uwzględniany czechosłowacki przemysł parowozowy. Pewnym jest, że francusko-belgijski przemysł parowozowy przejął wszystkie większe zamówienia w tych państwach, podczas gdy przemysł włoski został niemal zupełnie wyrugowany z rynku bałkańskiego i to, co mu na tym rynku pozostało, przejął już czechosłowacki przemysł parowozowy.

W obecnej chwili państwa bałkańskie są w przedniu oddania nowych i to ważnych zamówień. Jak twierdzą w kołach fachowych, nie odbędzie się to drogą normalnych przetargów, lecz zamówienia będą oddane przez „ograniczone“ przetargi ustne. Znaczy to, że wszystkie zamówienia przyjmą francusko-belgijskie fabryki parowozów, które ze swej strony zatrudnią fabryki czechosłowackie, jako poddostawców. Znaczyłoby to, że pewnym kołom w Paryżu, mającym poważne wpływy, zależy na tem, aby czechosłowacki przemysł parowozowy, w szczególności Zakłady Skody, tak dalece rozwinęły się i uzyskały takie stanowisko na Bałkanach, aby mogły w każdej chwili przeciwstawić się i popsuć szyki wszystkim tym, którzy nie należą do francusko-belgijskiego bloku parowozowego. Jedno nie jest jeszcze wyjaśnione, a mianowicie dlaczego francusko-belgijski przemysł parowozowy niechętnie widzi, że Polska posiada obecnie poważne stanowisko wśród dostawców rynku parowozowego na Bałkanach; aczkolwiek bowiem przemysł polski nie jest jawnie zwalczany (czego dowodzi, że uzyskał on swego czasu poważne zamówienie), to jednak nie jest popierany w tej mierze, jakiej doznaje przemysł czechosłowacki. Należy mniemać, że polski przemysł parowozowy pracuje w większym stopniu, aniżeli czechosłowacki, samodzielnie i że w przeciwieństwie do przemysłu czechosłowackiego prawie nie korzysta z dostaw francusko-belgijskich półfabrykatów i części specjalnych.

Pozatem poważny wpływ posiadają na układ stosunków bałkańskich traktaty handlowe państw bałkańskich z Czechosłowacją i odpowiednie umowy czechosłowacko-francuskie, przez które zmierza się do wyrugowania z rynku bałkańskiego przemysłów parowozowych włoskiego, niemieckiego i austriackiego. Okaże się w przyszłości, jak ta współpraca francuskiego przemysłu parowozowego z czechosłowackim wpłynie na stanowisko Polski; nie jest wykluczone, że polski przemysł parowozowy pójdzie na dalszą obniżkę cen

i że uda mu się tą drogą uzyskać zamówienie litewskie na 7 względnie 8 parowozów pośpiesznych, o ile oczywiście, ceny czechosłowackie nie spadną jeszcze niżej. Czy Polska będzie w możności stosować tego rodzaju metody, na jakie sobie mogą pozwolić Zakłady Skody, jest to jeszcze pytanie. Zakłady Skody udzielają kredytu wekslowego na pełny okres dwóch lat od chwili wykonania dostawy, co mogą czynić dzięki temu, że same korzystają z dyskonta dwuletniego w bankach francuskich. W ten sposób mogą Zakłady Skody przeciwdziałać konkurencji i w tem niewątpliwie leży tajemnica tak znacznego rozwoju interesów na Bałkanach. Niestety, nie można powiedzieć aby tego rodzaju polityka wpływała na uzdrowienie europejskiego przemysłu parowozowego“.

#### WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY.

*Obniżenie płac robotniczych zagranicą.* W związku z koniecznością obniżenia kosztów własnych produkcji, we wszystkich krajach przemysłowych zagranicą przeprowadzane są znaczne redukcje płac robotniczych.

I tak w Belgji postanowiono obniżyć płace robotnicze w przemyśle metalowym o 10%. Jest to już druga zniżka płac, która przeprowadzona będzie w ten sposób, że płace obniżone będą 1 października o 5% i 1 listopada o dalsze 5%. Ogółem płace robotnicze w Belgji obniżone zostały w roku bieżącym o 25%.

Podobną zniżkę płac zaproponowano związkom robotniczym w Luksemburgu. Jednakowoż związki wypowiedziały się przeciw obniżce. Wobec tego spodziewać się trzeba, że przemysłowcy wystąpią do robotników z ultimatum, w którym domagać się będą zgody związków na obniżkę zarobków, grożąc w przeciwnym razie dalszem ograniczeniem zatrudnienia.

W Szwajcarii przeprowadza się obecnie obniżkę zarobków o 10%. Jedną z większych fabryk szwajcarskiego przemysłu maszynowego Georg Fischer w Schaffhausen przeprowadza obniżkę zarobków w sposób następujący: z dniem 1 października obniży się płace robotnicze o 4% przy płacach (godzinowych) do 1 fr.; o 6% przy płacach do 1,20 fr. i t. d.; najwyższe obniżenie wynosić będzie 15%. Przeciętne obniżenie zarobków w firmie Georg Fischer wyniesie 7%.

Zakłady Brown Boveri przeprowadziły redukcję zarobków robotniczych o 4—10% przy zarobkach godzinowych, a o 10% przy zarobkach akordowych.

*Wskaźniki kosztów utrzymania w najważniejszych państwach.* Poniżej podajemy wskaźniki kosztów utrzymania (pożywienie, opał, światło, mieszkanie i ubranie). Wskaźniki obliczone są na podstawie stosunku 1914 roku = 100 (p. „L'Usine“ № 39).

Anglja . .	145	Polska . .	105
Danja . .	154	Szwecja . .	158
Francja . .	589	Szwajcarja	150
Holandja .	154	Afryka Płd.	123
Italja . .	489	Australja .	134
Niemcy . .	137	Indje . .	108
Norwegja .	167	Stany Zjedn.	161

Wskaźniki dla Francji i Włoch należy skorygować, uwzględniając spadek waluty tych państw w czasie wojny.

*Niemiecki handel zagraniczny maszynami w drugim kwartale roku bieżącego.* Niemiecki handel zagraniczny maszynami wykazuje w drugim kwartale roku bieżącego dalsze zmniejszenie obrotów, które to zmniejszenie w porównaniu z wynikami I kwartału r. b. wyniosło 20%, a w porównaniu z drugim kwartałem roku ubiegłego 26%.

Import maszyn do Niemiec zmniejszył się w porównaniu z poprzednim kwartałem r. b. wagowo o 11%, a w wartościowo o 14%.

Eksport maszyn wyniósł w drugim kwartale r. b. 150 000 tonn wartości 265 milj. marek. Cyfry te wykazują, że eksport maszyn zmniejszył się w porównaniu z I kwartałem 1931 r. o 5%, a w porównaniu z IV kwartałem 1930 r. o 25%.

Porównując rezultaty pierwszego półrocza r. b. z tym samym okresem 1930 r., widzimy, że obroty handlu zagranicznego maszynami spadły w ciągu tego czasu z 827 na 588 milj. marek, co stanowi zmniejszenie o 30%.

## P r z y w ó z

W y r o b y	T o n n y			Średnia miesięczna w I półr. 1931 r.	Tysiące marek			Średnia miesięczna w I półr. 1931 r.
	kwiecień	maj	czerwiec		kwiecień	maj	czerwiec	
Obrabiarki . . . . .	165	227	302	216	587	713	1 028	678
Maszyny włókiennicze . . . . .	470	505	396	393	1 186	1 491	1 063	1 065
Maszyny rolnicze . . . . .	341	518	516	400	618	1 026	913	711
Parowozy . . . . .	8	—	12	43	7	—	10	46
Silniki . . . . .	596	505	444	444	1 533	1 603	1 257	1 363
Pompy, kompresory i t. p. . . . .	60	134	114	121	310	768	567	667
Maszyny dla przemysłu hutniczego . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Podnośniki i przenośniki . . . . .	98	78	51	97	110	90	64	111
Maszyny dla przemysłu graficznego . . . . .	37	64	113	78	140	286	385	307
Maszyny dla przemysłu spożywczego i chemicznego . . . . .	86	84	23	49	130	130	46	87
Maszyny dla kopalni . . . . .	79	47	37	65	96	83	55	90
Inne maszyny i części maszyn . . . . .	682	630	679	666	2 677	2 736	2 664	2 502
Aparaty . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem . . . . .	2 622	2 792	2 687	2 572	7 394	8 926	8 052	7 627
Nieobrobione części maszyn, okrętów i t. d. . . . .	373	399	504	380	305	326	430	294
Kotły parowe i wyroby kotłarskie . . . . .	24	80	59	51	29	185	113	86
Pojazdy . . . . .	950	1 152	1 009	962	3 240	3 653	3 431	3 081

## W y w ó z

W y r o b y	T o n n y			Średnia miesięczna w I półr. 1931 r.	Tysiące marek			Średnia miesięczna w I półr. 1931 r.
	kwiecień	maj	czerwiec		kwiecień	maj	czerwiec	
Obrabiarki . . . . .	8 061	8 533	9 287	9 051	15 988	14 524	15 562	15 663
Maszyny włókiennicze . . . . .	3 704	3 786	3 540	3 898	9 550	10 002	9 331	10 505
Maszyny rolnicze . . . . .	7 073	5 399	6 029	5 753	6 139	4 728	5 413	5 030
Parowozy . . . . .	1 148	942	478	1 101	1 403	1 160	585	1 574
Silniki . . . . .	6 290	5 765	7 321	6 346	11 044	11 280	12 850	12 383
Pompy, kompresory, wentylat. . . . .	2 067	2 044	1 887	2 016	5 878	6 094	5 024	5 530
Maszyny hutnicze . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Podnośniki, przenośniki i wagi . . . . .	7 559	6 295	7 296	6 713	8 251	7 995	9 172	8 143
Maszyny papiernicze . . . . .	2 469	2 917	3 328	2 756	6 353	6 984	7 143	6 639
Maszyny dla przemysłu spożywczego i chemicznego . . . . .	1 520	1 433	1 140	1 301	2 052	2 201	1 963	1 919
Maszyny dla kopalni . . . . .	1 675	1 703	1 927	2 274	1 886	1 993	2 123	2 866
Inne maszyny i części maszyn . . . . .	9 757	9 194	8 038	9 257	20 931	20 876	18 455	20 122
Aparaty . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem . . . . .	51 323	48 011	50 271	50 466	89 475	87 837	87 621	90 374
Nieobrobione części maszyn, okrętów i t. d. . . . .	968	1 291	1 393	1 407	438	569	737	670
Kotły parowe i wyroby kotłarskie . . . . .	5 644	4 675	4 524	4 872	5 158	3 598	3 904	4 175
Pojazdy . . . . .	8 087	6 957	7 191	8 309	14 869	14 277	14 403	14 551

Stan przemysłu w Stanach Zjednoczonych Ameryki w końcu półrocza 1931 roku. Rezultaty działalności 555 przedsiębiorstw przemysłowych za pierwsze półrocze r. b., zestawione w poniżej podanej tablicy przez National City Bank N. Y., wskazują,

że rentowność przemysłu w dalszym ciągu maleje, pogłębiając coraz bardziej nieznaną dotychczas w historii gospodarstwa światowego kryzys i pociągając za sobą nieuniknione, wpływające z tego położenia, konsekwencje.

Ilość przedsiębiorstw	Rodzaj przemysłu	Dochód półroczny netto (w tysiącach dolarów)		Spadek — Wzrost + w %/0	Zysk w %/0	
		1930 r.	1931 r.		1930 r.	1931 r.
7	Rozrywkowy . . . . .	18 404	4 695	-74,5	12,8	2,6
16	Ubiórów . . . . .	1 850	776	-58,1	2,5	1,3
1	Auto.- Gen. Mot. . . . .	104 885	85 865	-18,1	22,8	17,4
18	Inne Automob. . . . .	23 588	4 429	-18,2	6,4	1,4
38	Akces. Automob. . . . .	31 443	13 256	-57,8	13,1	5,8
10	Awiacyjne . . . . .	-5 422 *)	911	—	—	0,8
9	Piekarnie . . . . .	21 324	18 696	-12,3	12,9	11,3
18	Mater. budowl. . . . .	10 793	6 138	-43,1	5,7	3,2
23	Chemiczne . . . . .	68 622	49 771	-27,5	13,0	8,6
8	Kop. węgla . . . . .	1 876	1 622	-13,5	3,0	2,6
11	Apteczne . . . . .	33 561	32 492	-3,2	18,7	16,3
18	Elektrotechn. . . . .	40 228	21 635	-46,2	9,4	4,8
29	Spożywcze . . . . .	70 106	51 089	-27,1	16,8	11,9
20	Domow. gosp. . . . .	8 434	4 545	-46,1	6,2	3,5
1	Unit. Steel C. . . . .	67 905	14 156	-79,2	7,1	1,3
32	Inne Żel. i Stal . . . . .	64 399	1 299	-98,0	6,4	0,1
31	Maszyny . . . . .	24 178	4 623	-80,9	11,4	2,0
31	Towarowe . . . . .	19 291	22 917	+18,8	4,5	5,8
23	Kop. Metal. nie żel. . . . .	25 706	3 629	-85,9	6,3	0,9
7	Urząd. biurow. . . . .	11 264	4 857	-56,9	12,0	5,2
13	Wyrob. pap. . . . .	6 255	4 471	-28,5	4,2	2,8
33	Nafta . . . . .	72 344	-6 897 *)	—	6,4	—
10	Drukar. i wydawn. . . . .	19 241	12 055	-37,3	25,7	16,1
14	Przybor. Kol. . . . .	31 326	4 518	-85,6	7,7	1,0
6	Majątki . . . . .	8 327	2 997	-64,0	11,4	4,2
9	Restauracje . . . . .	4 150	3 631	-12,5	10,6	9,1
9	Wyroby gumowe . . . . .	3 203	1 696	-47,0	1,1	0,7
5	Obuwie . . . . .	9 863	6 763	-31,4	10,8	7,5
15	Włókiennicze . . . . .	2 613	1 834	-29,8	2,4	1,8
9	Wyroby tyton . . . . .	4 782	3 339	-30,2	7,3	5,3
81	Różne . . . . .	41 789	24 462	-41,5	7,9	4,9
555		846 233	406 270	-52,0	8,8	4,2

Jak z powyższego zestawienia wynika, zysk netto wyżej wymienionych towarzystw za pierwsze półrocze bieżącego 1931 r. wynosi 406 270 000 dolarów zamiast 846 233 000 dolarów za pierwsze półrocze 1930 roku i 1 216 000 000 dol. za ten sam okres roku 1928, co stanowi dalsze zmniejszenie zysków o 52%, względnie o 67%.

L. G.

**Nowy typ wiertarki.** Wytwórnia „National Automatic Tool Co“ w Richmond, Ind., wyrabiająca jako specjalność maszyny do wiercenia i gwintowania, zbudowała nową pionową, wielowrzecionową wiertarkę, model D — 5.

Maszyna posiada 10 wrzecion umieszczonych tak, że mogą pokryć powierzchnię pracy 127 × 254 mm (5 1/2" × 10"). Wrzeciona mieszczą się w stałej głowicy, jednak z możliwością przesuwania w kierunku pionowym o 31,75 mm (1 1/4") dla eliminowania wpływu skrócenia wiertel, np. przez szlifowanie. Urządzenie to jest nowością przy maszynach tego typu. Wrzeciona są wprawiane w ruch zapomocą kół zębatach ze stali stopowej, termicznie obrabianych, pracujących w skrzynce wypełnionej smarem.

\*) Strata.



Wielowrzecionowa wiertarka model D — 5.

Maszyna jest wykonana w trzech typach: do wiercenia, do gwintowania, lub do obu tych czynności; wykonania różnią się konstrukcją wrzecion. Ruch otrzymuje się od silnika elektrycznego mocy 1 KM umieszczonego na wierzchu silnej ramy o skrzynkowym przekroju. Silnik posiada specjalną budowę, pozwalającą na częstą i szybką zmianę kierunku obrotu, — aż do 50 zmian w ciągu minuty.

Maszyna może pracować w miękkiej stali 10 wiertłami 1/4" lub 10 gwintownikami 3/16". Posuw podczas pracy skutecznia się przez ruch pionowy stołu od dźwigni i przekładni zębataj, uruchomionych zapomocą pedału, dzięki czemu robotnik ma swobodne ręce do wykonywania pracy. Na żądanie posuw może być wykonany od dźwigni ręcznej.

Dla nadawania należytej prędkości pracy wiertłom względnie gwintownikom, koła zębata, wprawiające w ruch napęd wrzecion są zamienne. Koła te umieszczone są w sposób łatwo dostępny w górnej części głowicy.

Maszyna posiada urządzenie do ograniczenia skoku stołu, dzięki czemu można wykonywać dokładne roboty wiercenia lub gwintowania otworów ślepych, t. j. nie przechodzących przez całą grubość materiału.

## NOTATKI.

**Bunt burżuazji.** Pod takim tytułem ukazał się w № 223 „Dziennika Poznańskiego“ z dn. 27 września r. b. artykuł wstępny podpisany inicjałami J. W., z którego przytaczamy poniższy wyjątek.

Wpływ doktryn socjalistycznych zanieczyścił ustrój gospodarki kapitalistycznej natolem pomysłów, które dziś mszczą się w dwójnasób na swych autorach. Socjalizm Marksa na tyle przekreślił klepki w głowie nawet ludziom umiarkowanych zapatrywań, że dojsć mogło nietylko do bezsensu wspomnianej już przesydy opieki socjalnej, ale do szeregu innych radykalnych posunięć ustawodawczych w rodzaju reformy rolnej, ekspropriacyjnych ustaw podatkowych, ustawowej stopy procentowej, ograniczenia czasu pracy i wreszcie w rodzaju inicjatywy przemysłowej państwa. Tymi wszystkimi pomysłami krępowano inicjatywę i energię prywatnych przedsiębiorców, zaprzęgając wszelkie obroty gospodarcze w jarzmo niewoli. Tymczasem już w okresie wielkiego Colberta w XVII wieku intendent miasta Rouen de Morillac powiedział:

„Największą tajemnicą, by utrzymać manufakturę jest zostawić całą wolność obrotu. Ludzie przez własny interes dość do tego się przykładają, trzeba tylko utrzymać i robić ułatwienia dla istniejących manufaktur. Nigdy one tak nie podupadły w królestwie, a także i obrót tak nie podupadł jak od czasu, gdy się zajęto ich pomnożeniem przez działanie władzy“.

Wykwitający z doktryn socjalistycznych interwencjonizm państwa we wszystkich swych przejawach doprowadził do ruiny skarby państwa i u nas prowadzi do tego, że ci, których nie uważa się za „Lumpenproletariat“, giną, jeżeli nie z głodu, to z braku środków obrotowych. Przemysł, handel, rolnictwo i rzemiosło — oto burżuazja, przeciw której komunizm wzburza bezkrytyczne masy. Nikt jednak się nie zastanawia nad tem, co z tej burżuazji zrobiło przesiąknięcie ustawodawstwa gospodarczego wpływami socjalistycznymi. Komornicy, protesty wekslowe, odwołania, nierzetelni dłużnicy — oto codzienna strawa nietylko burżuazji polskiej, ale i wszechświatowej. I ta burżuazja podnosi „bunt“ przeciw wszystkim skrępowaniom swobodnej inicjatywy gospodarczej, przeciw doktrynerstwu socjalistycznego ustawodawstwa gospodarczego.

Autor kończy swoje uwagi w sposób następujący:

Niech dziś wobec grozy ciężkiej zimy nie odżywa w społeczeństwie problem zawiści stanowej. Wszyscy jesteśmy dotknięci klęską kryzysu i wszyscy radzibyśmy z niego się wyrwać. Narazie zaś niedoli mas robotniczych towarzyszy skrajna i głodem trąca nędza inteligencji oraz ogromne kłopoty ludzi, trzymających rękę na pulsie życia gospodarczego. Z biedy i trosk odbierają sobie życie nietylko bezrobotni robotnicy, ale codziennie częściej znacznie czytamy o samobójstwach przemysłowców, kupców i finansistów.

### RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego (pg. danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“), podane w № 33 „Przemysłu Metalowego“ z 15-go VIII. 1931, pozostają bez zmiany w d. 1 października 1931 r.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej w dn. 1. X. 1931 r. w złotych po kursie dnia za tonnę metr.

Aluminiun . . . . .	—	Miedź standard . . . . .	1064
Antymon . . . . .	764	Ołów miękki . . . . .	451
Cyna standard . . . . .	3912	Nikiel . . . . .	—
Cynk hutniczy . . . . .	410	Rtęć . . . . .	—
Miedź elektrolityczna . . . . .	1305	Srebro za 1 kg . . . . .	71

### AKCJE PRZEMYSŁU METALOWEGO NA GIEŁDZIE WARSZAWSKIEJ (1. X. 1931.).

Notowania akcji przemysłu metalowego na giełdzie warszawskiej w złotych.

	Wartość nominalna	Najwyższy kurs	Najniższy kurs tygodnia
Borman, Szwede i S-ka . . . . .	100	—	—
Brown Boveri I-III em. . . . .	100	—	—
*H. Cegielski serja C . . . . .	100	—	—
B. Hantke . . . . .	1000	—	—
*Kabel . . . . .	100	—	—
Lilpop, Rau i Loewenstein . . . . .	25	12,75	12,50
*Modrzejowskie Zakłady . . . . .	50	4,—	4,—
Norblin, B-cia Buch i T. Werner em. I ost. i II . . . . .	100	—	—
Ostrowieckie Zakłady em. I serja a i b . . . . .	50	—	—
*Parowozów Budowa em. I i II . . . . .	25	—	—
em. III . . . . .	100	—	—
Plewkiwicz . . . . .	1000	—	—
*Pocisk . . . . .	25	—	—
„ imienne zwykłe . . . . .	25	—	—
Rohin, Zieliński . . . . .	52	—	—
Rudzki . . . . .	50	—	—
*Starachowice . . . . .	50	6,50	6,50
Suchedniów . . . . .	12,50	—	—
*Ursus . . . . .	15	—	—
Wulkan . . . . .	25	—	—
„ imienne . . . . .	25	—	—
Zieleniewski — Fitzner-Gamper em. I-II ost. i III . . . . .	100	—	—
*Zjednoczenie Fabr. Maszyn Rolniczych . . . . .	50	—	—

Fabryki, oznaczone gwiazdką, posiadają również akcje uprzywilejowane, niedopuszczone do obrotów giełdowych.

### Patenty udzielone przez Urząd Patentowy.

12786. *Magnet-Werk G. m. b. H. Eisenach Spezialfabrik für Elektromagnet Apparate.* Maszyna do wytwarzania miazgi drzewnej.
12821. *I. G. Farbenindustrie Aktiengesellschaft.* Sposób wytwarzania papierów ozdobnych na maszynie papierniczej.
12818. *Hugo Junkers.* Urządzenie regulacyjne do kilku jednocześnie regulowanych pomp paliwowych silnika spalinywego.
12802. *Wilhelm Friedrich.* Przyrząd do wytwarzania piany do gaszenia zapomocą sprężonego gazu.
12880. *Otto Heinrich Dräger.* Przenośny tlenowy aparat oddechowy.
12870. *Joseph Ksoll.* Samolot z powierzchnią nośną podzieloną przez szczeliny.
12778. *Bolesław Eugenjusz Dżidowski i Edward Zajdel.* Samolot.
12793. *Otto Heinrich Dräger.* Zawór do aparatów oddechowych.
12897. *Douglas Heather Johnson.* Głośnik.
12958. *Telephon-Apparat-Fabrik E. Zwiatusch & Co. G. m. b. H.* Układ połączeń dla podcentrali w instalacjach telefonicznych typu samoczynnego.
12908. *Siemens & Halske Aktiengesellschaft.* Układ połączeń w urządzeniach telefonicznych, w których przewody wywołujące łączą się z miejscem pracy urzędniczeki poprzez wyszukiwacze przyzewowe.
12906. *Telefunken Gesellschaft für drahtlose Telegraphie m. b. H.* Kondensator elektryczny obrotowy.
12948. *Claud Harold Everett i George Russel Carr.* Szczelne naczynie do akumulatorów.
13019. *Claud Harold Everett i George Russel Carr.* Baterja akumulatorów o płytach w postaci krat.
13029. *Hans Elsner.* Akumulator elektryczny.
12907. *Ramie Union.* Złączka izolacyjna do przewodów elektrycznych.
12973. *George Thompson Southgate.* Palnik do ogrzewania za pomocą strumieni płomienia, przez który przeskakują łuki elektryczne.
12900. *Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie.* Uchwyt do elektrod ciągłych.
12888. *Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie.* Elektroda ciągła do pieców elektrycznych.